

Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda

Edmunda Apsalona

ZIŅOJUMS

par sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plāna izpildi

SATURA RĀDĪTĀJS

Kopsavilkums	3
Vispārējās piezīmes par Ziņojuma veidošanas procesu	4
1.Par ombuda kompetenci sniegt LSM sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes izvērtējumu6	
1.1. Par sabiedriskā pasūtījuma gada plānu un tā izvērtēšanas kārtību	6
1.2. Par ombuda kompetenci	7
1.3. Par ombuda ziņojuma saturu un struktūru	12
2.Iekšējā kvalitātes uzraudzības sistēma	14
2.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam iekšējās satura vadības kvalitātes uzraudzībā	15
2.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums iekšējās satura kvalitātes vadības uzraudzības jautājumos	17
2.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas iekšējās kvalitātes vadības kontroles sistēmas jautājumos	20
3.Medijpratības veicināšana	22
3.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam medijpratības veicināšanā	22
3.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums medijpratības veicināšanas jautājumā ..	24
3.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas medijpratības veicināšanas jautājumos	25
4. Atgriezeniskās saites veidošana ar sabiedrību.	27
4.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam atgriezeniskās saites veidošanā ar sabiedrību	28
4.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums jautājumā par komunikāciju ar sabiedrību	29
4.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas sabiedriskā medija komunikācijai ar sabiedrību	30
5. Viedokļu daudzveidības izvērtēšana	32
5.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam viedokļu daudzveidība nodrošināšanai.....	33
5.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums viedokļu daudzveidības nodrošināšanas jautājumos	36
5.3.Ombuda vērtējums un rekomendācijas viedokļa daudzveidības nodrošināšanai	39
Ziņojumā izmantotie dokumenti un informācijas avoti	41

Kopsavilkums

Ziņojums par sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plāna izpildi (turpmāk arī – Ziņojums) veidots, balstoties uz Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 10. panta sestajā daļā noteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda (turpmāk – ombuds) pienākumu savas kompetences ietvaros izvērtēt sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi.

Ziņojumā ietvertās informācijas periods aptver vienu gadu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim.

Ziņojums ir veidots par VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plāna izpildi.

Nemot vērā ombuda kompetences tvērumu, kas aprakstīts šī ziņojuma pirmajā daļā, Ziņojumu veido VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" stratēģiskajā ietvarā un plānā sabiedriskā pasūtījuma 2025. gadā noteikto mērķu un uzdevumu, kā arī VSIA "Latvijas Sabiedriskais medijs" atskaitē par 2025. gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna izpildi aprakstīto sniegumu vērtējumi četros savstarpēji saistītos ombuda izvirzītajos darbības prioritārajos virzienos:

- 1) iekšējā satura kvalitātes pārraudzība;
- 2) medijpratības veicināšana;
- 3) atgriezeniskās saites nodrošināšana;
- 4) viedokļu daudzveidības izvērtēšana.

Ombuda darbības prioritāšu savstarpējā saistība ir izsakāma sakarībā, ka pilnvērtīga viedokļu daudzveidība kā sabiedriskā medija satura kvalitātes viens no būtiskajiem raksturlielumiem, un padziļināta auditorijas izpratne par sabiedriskā medija darbības principiem spēj atgriezeniskajā saitē no auditorijas saņemto informāciju pārvērst pozitīvā un motivējošā virzienā.

Vispārējas piezīmes par Ziņojuma veidošanas procesu

1. Par Ziņojuma sagatavošanā izmantotajiem dokumentiem.

Ziņojuma sagatavošanai ombuds izmantoja ar VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2026. gada 30. aprīļa vēstuli Nr. 99/4-9/26 “Par stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plāna izpildi” iesniegto Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2025. gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna atskaiti (turpmāk arī – Atskaite) un Sabiedriskā pasūtījuma izstrādes, uzskaites un izpildes uzraudzības kārtības nolikuma pielikumu “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas plāns un izpilde”” (turpmāk arī – Pielikums).

2026. gada 1. jūnijā ombuds saņēma abu šo dokumentu precizētas versijas. Ņemot vērā šajā brīdī jau izstrādāto Ziņojuma tekstu un nepieciešamību iesniegt Ziņojumu Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (turpmāk – SEPLP) līdz 2026. gada 11. jūnijam, ombuds neuzskatīja par lietderīgu pārstrādāt uz to brīdi jau sagatavoto Ziņojuma tekstu, salāgojot to ar 2026. gada 1. jūnijā saņemtajiem labojumiem.

Ziņojuma sagatavošanai atvēlētais laiks (viens mēnesis) ir visnotaļ objektīvs un normatīvo dokumentu prasībās balstīts termiņš, kuru, ombuda vērtējumā, nav sarežģīti ievērot situācijās, kad dokumenta sagatavošanu nodrošina institūcijas ar paveicamajam uzdevumam pietiekamiem resursiem. Ombuda institūciju veido vienpersoniski ombuds, līdz ar to ombuda iespējas sagatavot kvalitatīvu Ziņojuma saturu relatīvi īsā laika periodā ir atkarīgs no viņa aktuālās slodzes savu pamatfunkciju izpildē. Diemžēl vēsturiski un iepriekš paredzami maijs un jūnijs (līdzīgi kā novembris un decembris) ir intensīvākais ombuda darba periods, kura laikā tiek saņemts lielāks iesniegumu skaits kā parasti, un ombudam šī mēneša laikā vienlaicīgi bija jāizveido arī septiņi atzinumi saistībā ar saņemtajām sabiedrības pārstāvju sūdzībām par iespējamām pašregulējošo prasību pārkāpumiem VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” programmu un pakalpojumu saturā.

Ziņojuma sagatavošanai tika izmantots arī dokuments “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā” (turpmāk arī – Plāns). Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/latvijas-sabiedriski-medija-strategiskais-ietvars-un-plans-sabiedriski-pasutijuma-izpildei>.

2. Par Ziņojumā vērtējamo dokumentu mērķauditoriju.

Ombuda vērtējumā sabiedriskā pasūtījuma plāna un tā izpildes atskaites auditorija ir visa Latvijas sabiedrība. Līdz ar to šiem dokumentiem ir jābūt strukturētiem un veidotiem tā, lai

katrs ieinteresētais sabiedrības pārstāvis, iepazīstoties ar to saturu, iegūtu pilnvērtīgu ieskatu gan tajā, kādi iepriekšējā gadā ir bijuši sabiedriskā medija mērķi, prioritātes un praktiski veicamie uzdevumi sabiedriskā pasūtījuma realizācijai, gan tajā, ko gada laikā no plānotā ir izdevies paveikt, proti, šiem dokumentiem būtu jāklūst par plašai auditorijai paredzētu sabiedriskā medija pārskatu par savu darbību gada laikā.

Tomēr, acīmredzami, gan Atskaite, gan tās pamatā esošā Plāna adresāts ir Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – SEPLP), kura izvērtē sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa iesniegto atskaiti un sniedz savu vērtējumu par izpildi. Līdz ar to rodas iespaids, ka saturiskus ieguvumus no šiem dokumentiem nesaņem ne to tiešais adresāts – SEPLP, ne to īstenā mērķauditorija – Latvijas sabiedrība, kā arī Atskaite veidotājs – sabiedriskais medijs – negūst praktisko labumu no ieguldītā darba Atskaite sagatavošanā. Ieguvums visām trim iesaistītajām pusēm būtu no tādas LSM Atskaite, kura sniegtu atklātu un izvērstu tās darba izvērtējumu sabiedrībai viegli uztveramā, pārskatāmā veidā, nepārvēršot Atskaiti par formālu atskaitīšanās dokumentu.

Līdz ar to ombuds iesaka pārdomāt iespējas nodalīt ikgadējās Atskaite daļu, kas paredzēta SEPLP atskaitoties par sabiedriskā pasūtījuma izpildi, un tamdēļ satur detalizētu informāciju par plānotajiem un realizētajiem pasākumiem (kas būtībā būtu tiešsaistē pieejama satura, realizēto pasākumu un sasniegto rezultātu uzskaites, analīzes un vērtējumu datu bāze), no plašai auditorijai mērķēta pārskata par sabiedriskā medija darbību gada laikā – no paveiktajiem darbiem un sasniegtajiem rezultātiem līdz nepadarītajām lietām un neveiksmēm. Tas būtu nepieciešams solis virzienā, lai sabiedrība LSM sāktu uztvert kā savu, proti, sabiedrības mediju, un nevis kā atsvešinātu valsts institūciju.

1.Par ombuda kompetenci sniegt LSM sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes izvērtējumu

1.1. Par sabiedriskā pasūtījuma gada plānu un tā izvērtēšanas kārtību

Saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 11. panta otro daļu *Sabiedriskā pasūtījuma gada plāns ietver vispārīgu sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa **programmu un pakalpojumu satura aprakstu**, kā arī sabiedriskajam elektroniskajam plašsaziņas līdzeklim Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes izvirzītos **uzdevumus**, kas veicami noteiktā apmērā un kvalitātē.* [visi izcēlumi citētajā likuma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Saskaņā ar šī panta trešo daļu *Sabiedriskā pasūtījuma gada plānā nosaka sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa **īstermiņa mērķus, uzdevumus, rezultatīvos rādītājus un budžetu**. Sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izstrādē ievēro šā likuma **1. pantā noteikto mērķi, 3. pantā noteiktos sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipus un apstiprināto vidējā termiņa darbības stratēģiju**.*

SEPLPL 10. panta piektajā daļā ir noteikta sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes novērtēšanas kārtība: *Sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa valde katru gadu līdz 30. aprīlim iesniedz Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei apstiprināšanai **pārskatu par sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi iepriekšējā gadā. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome izvērtē sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa valdes iesniegto pārskatu un to kopā ar valdes ziņojumu un savu novērtējumu publisko savā tīmekļvietnē.***

Savukārt šī panta sestajā daļā ir noteikts: *Sabiedriskā pasūtījuma **gada plāna izpildi savas kompetences ietvaros izvērtē sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda ziņojums pievienojams pārskatam par sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi.***

Ombuds secina, ka SEPLPL neuzliek ombudam par pienākumu izvērtēt LSM valdes iesniegto pārskatu par sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi tādā pašā veidā un apjomā, kā to veic SEPLP, respektīvi, likums nenosaka, ka ombudam būtu jāveido SEPLP novērtējumam alternatīvs ziņojums, kas dublētu SEPLP novērtējuma struktūru un saturu, bet gan ir jāizvērtē sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpilde **savas kompetences ietvaros**. Līdz ar to ir

nepieciešams precizēt, kāds ir ombuda kompetences tvērums attiecībā uz sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes izvērtējumu.

1.2. Par ombuda kompetenci

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda kompetence ir noteikta SEPLPL 18. panta pirmajā daļā: *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds **pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu **sniegto pakalpojumu** atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību minētajiem dokumentiem, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas.***

Ombuda funkcijas, savukārt, ir definētas SEPLPL 19. pantā. Pirmā un ombuda ieskatā svarīgākā no tām paredz, ka ombuds *pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus, kas saistīti ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu **programmu** un iepriekš **sniegto pakalpojumu** atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām.*

– par termina *programma* lietojumu;

Termins *programma* SEPLPL tiek lietots, lai apzīmētu noteiktā secībā sakārtotu un ar noteiktu regularitāti apraidītu *raidījumu* (pārraižu) kopumu lineārajā televīzijas vai radio apraidē, kurai Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP) ir izsniegusi apraides atļauju. Savukārt Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma terminu sadaļā terminam *programma* tiek sniegta ambivalenta definīcija: *elektroniskā plašsaziņas līdzekļa veidots **raidījums** vai **raidījumu kopums ar kopēju nosaukumu***, kas ombudam liek secināt, ka ar terminu *programma* tiek apzīmēta gan programma kā raidījumu kopums, gan kā atsevišķa programmas sastāvdaļa – *raidījums*, kuram kā tādām apraides atļaujas izsniegšana nav paredzēta. Tas atbilst ikdienas valodas lietojumam, kurā abi vārdi – *programma* un *raidījums* – nereti tiek lietoti kā sinonīmi, bet tas rada domstarpības par šī termina precīzo nozīmi juridisku dokumentu tekstos.

– par termina *raidījums* lietojumu;

Termins *raidījums* ir saprotams kā apzīmējums atsevišķai kādas programmas vienībai un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma terminu sadaļā terminam *raidījums* tiek sniegta šāda

definīcija: *Kustīgu attēlu kopums ar skaņu vai bez tās vai audio darbs radio programmā, kurš neatkarīgi no tā garuma veido **atsevišķu vienību programmā** vai katalogā un kuru izveidojis elektroniskais plašsaziņas līdzeklis.*

Tādējādi ir jāsecina, ka **raidījums** tiek **pārraidīts** kādā programmā, bet **programma** tiek **apraidīta** – izplatīta, izmantojot elektroniskos sakaru tīklus un pamatojoties uz NEPLP izsniegto apraides atļauju.

– **par termina *pakalpojums* lietojumu;**

Terminoloģiskā neprecizitāte ir konstatējama arī saistībā ar termina **pakalpojums** lietojumu. Visplašākajā nozīmē SEPLPL šis termins tiek lietots, lai apzīmētu visu to darbību un pasākumu kopumu, kas raksturo sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pastāvēšanas mērķi un funkcijas sabiedrībā. Šādā nozīmē šis termins tiek lietots SEPLPL 18. panta pirmajā daļā, definējot ombuda kompetenci: [...] *ombuds pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto **pakalpojumu** atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām.* Šāds termina **pakalpojums** lietojums visplašākajā nozīmē ir atrodams arī SEPLPL 3. panta devītajā daļā.

Tomēr arī jāatzīmē, ka definējot ombuda kompetenci SEPLPL 18. panta pirmajā daļā, šīs daļas turpinājumā termins **pakalpojums** tiek lietots arī būtiski sašaurinātā nozīmē, nodalot no pakalpojumiem LSM veidotās programmas: [...] *un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu **programmu** un **pakalpojumu** atbilstību minētajiem dokumentiem, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas.*

Šāds LSM sniegto **pakalpojumu** nodalījums no tā veidotajām **programmām** ir atrodams arī SEPLPL 3. panta trešajā un septītajā daļā, 4. panta piektajā daļā, 7. panta otrajā un trešajā daļā, 8. pantā pirmajā, piektajā, septītajā un desmitajā daļā, 9. panta pirmajā daļā, 11. panta ceturtās daļas 2. punktā, 17. panta pirmās daļas 8. punktā, 18. panta otrajā daļā, 19. panta 1. un 2. punktā, 22. panta pirmajā un trešajā daļā un 23. panta pirmajā daļā.

Vienlaicīgi termins **pakalpojums** praksē tiek lietots pat vēl šaurākā nozīmē, lai apzīmētu LSM satura izplatīšanas pakalpojumus digitālajā vidē, piemēram, publikāciju, video materiālu izplatīšanu LSM vienotajā ziņu portālā “LSM.lv”, kas sniegts kā informatīvs pakalpojums.

– **par ombuda un SEPLP atbildības sfēru nodalījumu;**

Jāsecina, ka no termina ***pakalpojums*** interpretācijas ir atkarīgs ombuda kompetences tvērums jeb SEPLPL 18. panta pirmās daļas – *ombuds **pārtrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību*** [...] – interpretācija.

Ja ar terminu ***pakalpojumi*** visšaurākajā nozīmē tiek apzīmēti tie informatīvie pakalpojumi, kurus LSM sniedz vienotajā ziņu portālā “LSM.lv”, vai arī sašaurinātā nozīmē ar ***pakalpojumiem*** tiek apzīmētas tās LSM darbības, kas neattiecas uz ***programmu*** veidošanu un izplatīšanu, tad ombuda funkcijas SEPLPL 18. panta pirmās daļas kontekstā tiek nepamatoti sašaurinātas. Savukārt, ja ar ***pakalpojumiem*** šajā tiesību normā ir domāta visa LSM darbība kopumā, tad ombuda kompetence tiek nepamatoti paplašināta un tā būtiski pārklājas un dublējas ar SEPLP kompetenci kā kopīga atbildība par LSM darbības pārraudzības atbilstību SEPLPL 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, jo SEPLPL 17. panta astotajā daļā ir noteikts, ka arī SEPLP ***uzrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību, kontrolējot tās atbilstību šajā likumā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem*** [SEPLPL 3. pants], *sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību sabiedriskajam pasūtījumam un finanšu līdzekļu izlietojuma atbilstību apstiprinātajam budžetam.*

Savulaik, atsaucoties uz ombuda lūgumu skaidrot SEPLP un ombuda atbildības sadalījumu, 2024. gada 8. novembrī SEPLP sniedza savu skaidrojumu, ka, *ievērojot SEPLPL nostiprināto redakcionālo neatkarību, Padome **neiejaucas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālajos lēmumos par satura veidošanu.*** [...] *tai nav tiesību ietekmēt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālus lēmumus ne tiešā, ne pastarpinātā veidā, ne kolektīvi, ne caur atsevišķiem tās locekļiem, tostarp, tai nav tiesību noteikt konkrētu saturu un programmu plānus.* [...]

Tādējādi, *uzraugot sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības atbilstību SEPLPL noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem (SEPLPL 3. pants), Padome šo uzraudzību īsteno tiktāl, ciktāl šī uzraudzība neskar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālos lēmumus, kas tiek pieņemti un īstenoti gan sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakciju, gan žurnālistu līmenī.*

Papildus Padome skaidro, ka ņemot vērā tai ar SEPLPL noteikto funkciju (17. panta pirmās daļas 3. punkts) ***izstrādāt un apstiprināt sabiedrisko pasūtījumu,*** tostarp sabiedriskā

elektroniskā plašsaziņas līdzekļa vidējā termiņa darbības stratēģiju un sabiedriskā pasūtījuma gada plānu, Padome ir tiesīga izstrādāt sabiedrisko pasūtījumu un tā gada plānu, kā arī izvērtēt tā izpildes atbilstību sabiedriskajā pasūtījumā noteiktajam, ciktāl netiek ietekmēta sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa redakcionālā neatkarība. [..]

SEPLPL 9. panta ceturtajā daļā noteikts, ka sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa vidējā termiņa darbības stratēģiju un sabiedriskā pasūtījuma gada plānu veido saskaņā ar šā likuma 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, bet šī panta piektā daļa noteic, ka redakcionālās neatkarības nodrošināšanai konkrēti sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa raidījumi un programmu plāni paši par sevi nav uzskatāmi par atsevišķu sabiedriskā pasūtījuma priekšmetu.

No iepriekš minētā izriet, ka Padome ir tiesīga izstrādāt sabiedrisko pasūtījumu, kā arī vērtēt tā izpildes atbilstību, bet nav tiesīga vērtēt konkrētus raidījumus un satura vienības.

Tādējādi, [..], Padome paskaidro, ka atbildību sadalījums starp Padomi un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudu ir nosakāms tā, ka Padome SEPLPL 3. pantā minēto pamatprincipu uzraudzību nodrošina lemjot par jautājumiem saistītiem ar sabiedrisko pasūtījumu (stratēģiskās attīstības jautājumi un citi), kuri neskar redakcionālās politikas un lēmumus, savukārt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds nodrošina šo pamatprincipu pārraudzību jau redakcionālo politiku un lēmumu līmenī.

- **par ombuda iespējām izvērtēt sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi.**

Tādējādi ir jāsecina, ka ombuda atbildība sākas tur, kur beidzas SEPLP atbildība – ombuds pārrauga to, vai konkrēti redakcionālie lēmumi, raidījumi un citas satura vienības atbilst SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem. Ņemot vērā, ka SEPLPL 1. pantā ir definēts šī likuma mērķis, ombuds, vērtējot konkrētu LSM satura vienību atbilstību SEPLPL prasībām, vienmēr ir orientējies uz to, lai noteiktu konkrētās satura vienības atbilstību SEPLPL 2. pantā noteiktajam sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim un šī likuma 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kuri ir integrēti un detalizēti izvērsti LSM Redakcionālajās vadlīnijās tā, lai ar to palīdzību varētu izvērtēt konkrēto satura vienību atbilstību iepriekš minētajām SEPLPL prasībām.

Vispārējais sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu stratēģiskais mērķis – *stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem* – nav pilnībā sasniedzams ar vienu atsevišķu LSM satura vienību, bet gan tikai ar visu LSM programmu un pakalpojumu kopumu, un tieši vispārējā stratēģiskā mērķa īstenošanai ir paredzēts sabiedriskais pasūtījums, vidējā termiņa darbības stratēģija (2025. gadā – stratēģiskais ietvars) un sabiedriskā pasūtījuma gada plāns, kā uzraudzība ir SEPLP kompetence. Savukārt ombuda pārraudzības joma jau ir konkrētas LSM satura vienības – raidījumi, publikācijas un to pamatā esošie redakcionālie lēmumi – nevis LSM programmu un pakalpojumu kopuma – kā sabiedriskā pasūtījuma sastāva – uzraudzība.

Nemot vērā, ka saskaņā ar SEPLPL 9. panta pirmo daļu *Sabiedriskais pasūtījums ir sabiedrības demokrātiskajām, sociālajām un kultūras vajadzībām un interesēm atbilstošs plašs un daudzveidīgs informatīva, analītiska, izglītojoša, izklaidējoša, iesaistoša un kultūras **satura un pakalpojumu kopums***, un saskaņā ar šī panta piektajā daļā noteikto – *Redakcionālās neatkarības nodrošināšanai **konkrēti** sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa **raidījumi** un programmu plāni **paši par sevi nav uzskatāmi par atsevišķu sabiedriskā pasūtījuma priekšmetu***, tad ombuda kompetencē ir izvērtēt sabiedriskā pasūtījuma gada plānu izpildi, ciktāl tie skar konkrētus raidījumus, pakalpojumus un to pamatā esošās redakcionālās izvēles.

Sniegt šādu izvērtējumu nav ombuda iespējās divu iemeslu dēļ:

- 1) konkrēti raidījumi un pakalpojumi nav sabiedriskā pasūtījuma priekšmets, tāpēc attiecībā uz tiem netiek noteikti mērķi un uzdevumi vidējās darbības stratēģijā un sabiedriskā pasūtījuma gada plānā. Līdz ar to LSM atskaitē par sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildi netiek vērtēts tas, vai konkrētās satura vienības ir sasniegušas savus mērķus, jo šādi mērķi netiek noteikti sabiedriskā pasūtījuma gada plānā. Konkrētās satura vienības atskaitēs tiek pieminētas vienīgi kā piemēri tam, ar kādiem saturiskiem risinājumiem LSM centīsies (plāns) vai ir centies (atskaite) sasniegt tos attīstības mērķus un izpildīt tos uzdevumus, kas ir definēti sabiedriskā pasūtījuma gada plānā kā **mērķi un uzdevumi LSM programmām un pakalpojumiem kopumā**;
- 2) ombuds varētu vērtēt konkrēto satura vienību ieguldījumu programmu un pakalpojumu kopuma mērķu sasniegšanai un uzdevumu izpildē, taču tas prasītu detalizēti analizēt visas LSM programmu un pakalpojumu apjomu veidojošās satura vienības, kas ar ombuda rīcībā esošajiem resursiem ir neizpildāms un arī nelietderīgs uzdevums. Jāņem vērā, ka ombuds

nevis **uzrauga** (kontrolē) LSM satura vienību atbilstību SEPLP 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, bet gan **pārtrauga** šo atbilstību, sniedzot savu vērtējumu situācijās, kad radušās aizdomas, ka iepriekšminētās prasības kādā LSM satura vienībā vai tās sagatavošanas procesā ir pārkāptas.

2025. gada laikā, veidojot atzinumus par LSM satura vienību atbilstību profesionālo darbību regulējošajām prasībām, ombuds detalizēti izvērtēja **142 satura vienības** (sižetus, raidījumus, rakstus), kas ir absolūti niecīgs skaits no visām šī gada laikā LSM programmās un pakalpojumos veidotajām satura vienībām, lai tādējādi pamatoti veiktu kādus vispārinošus secinājumus. Ir jāņem vērā, ka atzinumi tiek veidoti par satura vienībām, par kurām ombuds ir saņēmis iesniegumus un sūdzības (kopskaitā 59) saistībā ar iespējamajām kvalitātes problēmām sabiedriskā medija saturā vai profesionālās ētikas pārkāpumiem sabiedriskā medija darbinieku rīcībā, bet par lielāko daļu LSM raidījumu šādi iesniegumi pārskata periodā nav saņemti.

Ombuds savā ziņojumā varētu iekļaut visus 2025. gadā izveidotos atzinumus (kopskaitā 39), bet, pirmkārt, tie visi ir publiski pieejami, otrkārt, katrs no tiem ir veidots par kādu konkrētu raidījumu vai sižetu, vai publikāciju un neļauj izvērtēt, piemēram, visu ciklisko raidījumu kopumā. Atsevišķa cikliska raidījuma epizodē konstatētas satura kvalitātes problēmas nav pietiekams pamats secinājumam, ka kvalitātes problēmas ir visos šī cikla raidījumos gada periodā (vēl jo vairāk – to nevar attiecināt uz problēmām programmā, kur tas ticis pārraidīts), jo tas, jo šāds vispārinājums nebūtu objektīvs.

1.3. Par ombuda ziņojuma saturu un struktūru

Ņemot vērā iepriekš izteiktos apsvērumus, ombuds ir nolēmis Ziņojumu veidot iepriekš aprakstītās ombuda kompetences tvērumā, kuru veido LSM atsevišķo satura vienību (raidījumu un publikāciju) atbilstības izvērtējums sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējam stratēģiskajam mērķim un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas integrēti un izvērsti LSM Redakcionālajās vadlīnijās un LSM Rīcības un ētikas kodeksā, turklāt četru ombuda izvirzīto prioritāro darbības virzienu griezumā:

- 1) satura kvalitātes iekšējā pārraudzība;
- 2) medijpratības veicināšana LSM auditorijā;

- 3) atgriezeniskās saites ar auditoriju nodrošināšana;
- 4) viedokļu daudzveidības veicināšana.

Katra nosauktā ombuda darbības prioritārā virziena ietvaros ombuds izvērtēs:

- 1) sabiedriskā pasūtījuma 2025. gada plānos noteiktos mērķus un uzdevumus, kuru sasniegšana un izpilde var veicināt attīstību ombuda izvirzītajos prioritārajos darba virzienos;
- 2) atskaitē par sabiedriskā pasūtījuma plāna izpildi konstatētos sasniegumus saistībā ar tiem mērķiem un uzdevumiem 2025. gada plānā, kas attiecas uz ombuda izvirzītajiem darbības prioritārajiem virzieniem.

Par katru no ombuda izvirzītajiem darbības prioritārajiem virzieniem tiks sniegtas rekomendācijas, lai pilnveidotu sabiedriskā pasūtījuma gada plāna mērķus, uzdevumus un aktivitātes to sasniegšanai un izpildei.

2. Iekšējā kvalitātes uzraudzības sistēma

Nemot vērā to, ka ārējo satura kvalitātes vadības uzraudzību īsteno SEPLP, un, vadot sabiedriskā pasūtījuma un gada plāna izstrādes procesu, izstrādā kvalitātes vadības sistēmu, un reizi gadā kopā ar sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes novērtējumu publisko pārskatu par ārējās kvalitātes vadības uzraudzības un sabiedriskā labuma rezultātiem pārskata gadā, ombuds savā ziņojumā koncentrēsies vienīgi uz **iekšējās satura kvalitātes kontroles** jautājumiem, ko saskaņā ar sabiedriskā pasūtījuma gada plānu īsteno LSM.

Iekšējās satura kvalitātes vadības uzraudzības mērķis ir nodrošināt, lai sabiedriskā medija programmu un pakalpojumu satura vienību (raidījumi, publikācijas) veidošanas procesā tiktu ievērotas augstas ētikas un kvalitātes prasības, žurnālistikas izcilības un visaugstākie starptautiskie profesijas un kvalitātes standarti, kas izteikti LSM pašregulējošajos dokumentos – LSM Redakcionālajās vadlīnijās un LSM Rīcības un ētikas kodeksā. Jāņem vērā, ka iekšējā satura kvalitātes vadības uzraudzība tiek īstenota trīs līmeņos:

- 1) pamata līmenī tas ir rutinētais satura redakcionālās uzraudzības process ikdienas darbā, kura uzdevums ir nodrošināt sagatavoto LSM satura vienību atbilstību saturas kvalitātes prasībām, kas izteiktas LSM pašregulējošajos dokumentos. Nepienācīga uzraudzība šajā līmenī izpaužas situācijās, kad nepieciešams veikt pieļauto kļūdu labojumus vai precizējumus saturā jau pēc tā publicēšanas. Lai proaktīvi novērstu iespējamās kļūdas un neprecizitātes ir nepieciešamas precīzas satura veidošanas procedūras un regulāra to ievērošanas kontrole redaktoru līmenī;
- 2) otrajā līmenī tie ir plānoti papildus satura kvalitātes kontroles pasākumi, kuru mērķi un veicamie uzdevumi tiek noteikti ikgadējā sabiedriskā pasūtījuma gada plānā un, gadam noslēdzoties, to izpilde ir atspoguļota atskaitē par sabiedriskā pasūtījuma plāna izpildi. Ombuda galvenā uzmanība šajā ziņojumā ir vērsta tieši uz šiem otrajā līmenī esošajiem – sabiedriskā pasūtījuma izpildes ietvaros realizētajiem satura kvalitātes kontroles pasākumiem, kas iekļaujas kopējā iekšējās satura kvalitātes vadības uzraudzības sistēmā;
- 3) trešo līmeni, savukārt, veido ārkārtas satura kvalitātes kontrole, kuras iemesls ir a) sabiedrības pārstāvju sūdzības medijam, b) sabiedrisko mediju ombuda uzdotie jautājumi saistībā ar ombuda veidotajiem atzinumiem, vai c) biedrības “Latvijas mediju ētikas padome”, kuras biedrs ir LSM, iniciētas satura kvalitātes pārbaudes.

Ombuda ieinteresētība šādas daudzpakāpju sistēmas pastāvēšanā un pilnveidošanā ir rezultāts tam, ka ombudam adresētie sabiedrības pārstāvju iesniegumi attiecas uz LSM veidoto satura vienību un sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL noteiktajiem sabiedriskā medija darbības principiem, kas izvērsti LSM Redakcionālajās vadlīnijās, un vērtējami kā satura kvalitātes jautājums.

2.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam iekšējās satura vadības kvalitātes uzraudzībā

LSM rīcības plāns iekšējās satura kvalitātes uzraudzībai ir noteikts šajā dokumentā “VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā ” (Plāns) un tā pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” (Pielikums).

Plāna stratēģiskā ietvara daļā “Vispārējie stratēģiskie mērķi” kā apvienota sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa izveides un darbības viens no trim vidēja termiņa mērķiem ir noteikts *izcīlas kvalitātes saturs* [visi izcēlumi citēto dokumentu tekstos šeit un turpmāk mani – E.A.]:

Izcīlas kvalitātes saturs kā viens no apvienošanas mērķiem izriet no SEPLPL definētajiem sabiedrisko mediju darbības pamatprincipiem, tajā skaitā, 3. panta trešajā daļā teiktā, ka “sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus”, un 3. panta ceturtajā daļā teiktā, ka “sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievēro objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti”.

Savukārt, nosakot LSM prioritāros rīcības virzienus un nefinanšu mērķus ar rezultatīvajiem rādītājiem, piektais prioritārais rīcības virziens – “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcīlas kvalitātes saturu” – ir noteikts šāds:

Līdz ar vienota Latvijas Sabiedriskā medija izveidi un kopējā budžeta pieaugumu ir jāaug satura kvalitātei, turpinot celt darbinieku profesionālās prasmes un radot inovatīvus satura formātus plašākas auditorijas sasniedzamībai.

Atbilstoši tam ir definēts nefinanšu mērķis piektajā prioritārajā rīcības virzienā:

Veidot programmas un pakalpojumus atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību, ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus un ieviešot inovācijas.

Jāņem vērā, ka šis mērķis ietver gan pasākumus, kas paredzēti medija veidotā satura kvalitātes pilnveidošanai un sistemātiskai paaugstināšanai, piemēram, žurnālistu regulāras mācības, investīcijas pētījumos, u.c., gan pasākumus, kas paredzēti satura kvalitātes uzraudzībai. Tieši **satura kvalitātes kontroles** jautājumi LSM “izpildījumā” šajā ziņojumā ir ombuda uzmanības centrā.

Plāna II sadaļas “Plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei” 2.1. punktā “Prioritāšu izpildes plāns” noteiktajā 5. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu”, kā iekšējās satura kvalitātes kontroles pasākums ir vērtējams 5.2. punktā noteiktais:

*Augstas kvalitātes standartu nodrošināšana satura kvalitātes vadības sistēmas īstenošanā, kas paredz **40 raidījumu vai projektu ārējā un iekšējā satura izvērtējumu** saskaņā ar satura vērtēšanas plānu.*

Plāna II sadaļas 2.5. punktā “Iekšējās kvalitātes vadības darbības plāns”, savukārt, noteikts:

Pamatojoties SEPLPL 11. panta otrajā daļā, kas nosaka, ka sabiedriskā pasūtījuma gada plāns ietver SEPLP izvirzītos uzdevumus, kas veicami noteiktā apmērā un kvalitātē, un 10. panta pirmās daļas ceturtajā punktā, kas paredz, ka SEPLP, vadot sabiedriskā pasūtījuma izstrādi, sabiedriskajam medijam izstrādā kvalitātes vadības sistēmu un nosaka tās mērķi un rezultātīvos rādītājus, sabiedriskā pasūtījuma uzdevumu izpildes kvalitāte tiek vērtēta reizi gadā pēc iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāna izpildes, plāna saturu un apjomu nosakot veidlapā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā”, kas pievienota pielikumā šim dokumentam.

Plāna Pielikumā ir noteiktas prioritātes iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbībai pārskata gadā:

- 1. Programmu un pakalpojumu atbilstība augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus;*
- 2. **Objektivitātes, pienācīgas precizitātes un neitralitātes** nodrošināšana;*
- 3. **Viedokļu daudzveidības nodrošināšana** un vienlīdzīga attieksme pret visiem sabiedrības locekļiem.*

Pielikumā ir norādīts Plāna II sadaļas piektajā rīcības virzienā jau noteiktais iekšējās kvalitātes kontroles pasākums – lai nodrošinātu augstas kvalitātes standartu satura kvalitātes vadības sistēmas īstenošanu, ir plānots 40 raidījumu vai projektu ārējais un iekšējais satura izvērtējums, saskaņā ar satura vērtēšanas plānu.

Savukārt papildus iepriekš minētajam, ir noteikts, ka saturs tiks vērtēts arī šādu pasākumu ietvaros:

- balstoties uz saņemtajām sūdzībām (fiziskas un juridiskas personas, sabiedrisko mediju ombuda pieprasījumi, Latvijas Mediju ētikas padomes pieprasījumi u.c.) – pēc pieprasījuma
- tiks veikts sabiedriskā labuma ikgadējs novērtējums (t.sk. kvalitātes jautājumi);
- notiks radio programmu audio satura veidotāju valodas un runas prasmju vērtēšana (~30 darbinieki);
- notiks radio programmu digitālā satura veidotāju latviešu valodas un publicētā satura vērtēšana (pēc nepieciešamības);
- notiks televīzijas programmu korespondentu un raidījumu vadītāju runas prasmju novērtējums (pēc nepieciešamības).

Iepriekš uzskaitītais ir uzskatāms par LSM plānu apkopojumu saistībā ar iekšējās satura vadības uzraudzības jautājumiem.

2.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums iekšējās satura kvalitātes vadības uzraudzības jautājumos

Vērtējamā dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2025.gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna atskaite”, ombuds konstatēja šādus, uz plāniem iekšējās satura kvalitātes vadības uzraudzības jomā attiecināmus rezultātus:

- 1) nefinanšu mērķu izpildes rezultātīvo rādītāju apkopojumā 5. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” ir konstatējams, ka kopējais kvalitātes rādītājs sabiedriskā labuma aptaujā uzrāda 50% izpildi pret plānoto mērķa vērtību – 55% un bāzes vērtību – 53%;
- 2) informācijā par prioritātēm 5. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” sadaļā “Augstas kvalitātes standartu nodrošināšana satura kvalitātes vadības sistēmas īstenošanā” kā izpildes rādītāji ir konstatējami šādi:

- *Izstrādāts 2025. gada satura vērtēšanas plāns un jauns vienotais **satura vērtēšanas nolikums**;*
- *Tika ieviesti un darbojas satura attīstības principi: **pastāvīga** vērtēšana, **plānotā** vērtēšana un **ārpuskārtas** vērtēšana. Saskaņā ar nolikumu pēc satura izvērtējuma galvenais redaktors sagatavo rīkojumu ar konkrētiem uzdevumiem satura attīstībai un to izpildes termiņiem, kā arī sasniedzamajiem rezultātiem.*
- *Izvērtēti 33 (no plānotajiem 40) **satura projekti/raidījumi**. Izdoti 11 galvenā redaktora rīkojumi – uzdevumi satura attīstībai. Pieredze rāda, ka tik liels plānā noteiktais izvērtējamo satura projektu skaits nav mērķtiecīgs un jēgpilni īstenojams.*

Atskaites pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” ir sniegta detalizētāka informācija:

- 1) saistībā ar 5. rīcības virziena “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” 5.2. punktā noteikto pasākumu “Augstas kvalitātes standartu nodrošināšana satura kvalitātes vadības sistēmas īstenošanā”;

Sagatavots un 31.01.2025. ar valdes rīkojumu Nr. 8/2-3 apstiprināts Satura vērtēšanas plāns 2025. gadam. 2025. gadā sagatavoti 33 no 40 satura projektu / raidījumu izvērtējumi (plāna izpilde 82,5%). Saskaņā ar Satura vērtēšanas nolikumā paredzēto kārtību (apstiprināts ar valdes rīkojumu Nr. 69/2-3), izdoti 11 galvenā redaktora rīkojumi ar uzdevumiem satura attīstībai. Novirzes no 100% plāna izpildes saistītas ar kapacitātes trūkumu, t.sk. spēju vienlaikus ieviest tik daudz reformu / izmaiņu formātu attīstībā, satura veidošanā un darba organizācijā.

- 2) saistībā ar Iekšējās satura kvalitātes vadības sistēmas mērķi un rezultātiem rādītājiem pārskata gadam;
- *2025. gadā sagatavoti 33 no 40 satura projektu / raidījumu izvērtējumi (plāna izpilde 82,5%). Saskaņā ar Satura vērtēšanas nolikumā paredzēto kārtību (apstiprināts ar valdes rīkojumu Nr. 69/2-3), izdoti 11 galvenā redaktora rīkojumi ar uzdevumiem satura attīstībai. Novirzes no 100% plāna izpildes saistītas ar kapacitātes trūkumu, t.sk. spēju vienlaikus ieviest tik daudz reformu / izmaiņu formātu attīstībā, satura veidošanā un darba organizācijā.*

Pielikuma nodaļā “3. Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas pasākumi” papildus ir norādīta vēl šāda informācija:

- 2025. gadā pēc SEPLP pasūtījuma veikti neatkarīgi izvērtējumi (publiski pieejami [SEPLP tīmekļa vietnē](#)):
 - ✓ Sabiedriskā medija 2025. gada Eiropas 'čempionātu basketbolā Rīgā veidotā satura izvērtējums par periodu 2025. gada augusts – septembris;
 - ✓ Sabiedriskā medija XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku veidotā satura izvērtējums par periodu 2025. gada jūlijs;
 - ✓ Sabiedriskā medija pašvaldību priekšvēlēšanu satura izvērtējums par periodu 2025. gada aprīlis – maijs.
- 2025. gadā tika reģistrēti 59 iesniegumi sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombudam par iespējamajām satura kvalitātes vai profesionālās rīcības problēmām LSM veidotajā saturā vai darbinieku profesionālajā rīcībā, saistībā ar kuru izskatīšanu tika sagatavoti un publicēti 39 ombuda atzinumi par sabiedriskā medija veidoto un publiskoto satura vienību vai sabiedriskā medija darbinieku rīcības atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas noteikti LSM pašregulējošajos dokumentos – LSM Redakcionālajās vadlīnijās un LSM Rīcības un ētikas kodeksā. Kā norāda Ombuds, atzinumi ir veidoti, balstoties uz 19 privātpersonu, 10 politiku vai politisko organizāciju, sešu nevalstisko organizāciju, sešu valsts pārvaldes iestāžu un četru uzņēmumu iesniegumiem. Viens atzinums ir veidots pēc ombuda iniciatīvas. No sagatavotajiem atzinumiem 27 atzinumos ombuds nekonstatēja LSM saturā vai medija darbinieku profesionālajā rīcībā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 1. panta, 2. pantā noteiktā sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu vispārējā stratēģiskā mērķa un 3. pantā izteikto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipu, kā arī LSM pašregulējošo dokumentu pārkāpumus. Savukārt 12 atzinumos šādi pārkāpumi tika konstatēti. Jāņem vērā, ka visbiežāk iesniegumos ombudam tiek norādīts uz vairākiem iespējamiem likumā noteikto vai pašregulējošajos dokumentos noteikto prasību pārkāpumiem. Visbiežāk ombuds ir atzinis pārkāpumus par vienu vai dažu prasību neievērošanu, bet nav atzinis pārkāpumus pārējā iesnieguma pretenziju daļā. Visi Ombuda atzinumi ir publiski pieejami LSM tīmekļa vietnē.
- 2025. gadā Mediju ētikas padome publicējusi trīs atzinumus par LSM saturu (kopā gada laikā bijuši 23 atzinumi par dažādu mediju satura iesniegumiem), tie publiski pieejami Mediju ētikas padomes tīmekļa vietnē. Atzinumos par LSM saturu Padome nav konstatējusi Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumus.

- *Kopējais LSM kvalitātes rādītājs sabiedriskā labuma ikgadējā aptaujā ir 50%, kas ir par 6% vairāk, nekā bāzes vērtība (tātad, pieaugums). Vienlaikus, nav sasniegts SEPLP izvirzītais mērķis 2025. gadam, kas ir par 5% mazāks.*
 - *2025.gadā nodrošinātas runas un valodas apmācības darbiniekiem augsti kvalificētu profesionāļu vadībā - 77 nodarbības pie Zanes Daudziņas, kuras apmeklēja 88 satura veidotāji un 96 individuālas konsultācijas pie Dites Liepas apmeklējuši 14 satura veidotāji.*
- 3) Saistībā ar sabiedriskā labuma visaptverošā izvērtējuma ietvaros sniegtajiem ekspertu ieteikumiem pārskata gada laikā realizētie pasākumi, ombuda vērtējumā, nav tieši attiecināmi uz iekšējās satura kvalitātes uzraudzību, bet gan tie ir pasākumi, kas realizēti LSM satura kvalitātes pilnveidošanai kopumā.

2.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas iekšējās kvalitātes vadības kontroles sistēmas jautājumos

Vērtējuma izteikšanai ir jāņem vērā tas, ka satura kvalitātes uzraudzības jautājums ir daļa no nesalīdzināmi plašāka jautājuma par LSM veidotā un sabiedrībai piedāvātā satura attīstību, t.sk. par sabiedriskā pasūtījuma pilnveidi un izpildi. No visa plašā jautājumu klāsta ombuda uzmanības centrā ir vienīgi tas konkrētais jautājums, kā LSM plāno un realizē savas ieceres, lai pilnveidotu satura kvalitātes operatīvo (**pastāvīgo**) uzraudzību un kādi pasākumi ir iecerēti **plānotai** satura kvalitātes vērtēšanai.

Sabiedriskā medija dokumenti – Plāns, Atskaite ar tās Pielikums – pilnvērtīgi neatspoguļo šo satura kvalitātes uzraudzības procesa kā sistemātiska un plānota sabiedriskā medija ikdienas darba uzdevuma struktūru. Satura kvalitāte un ar to saistītā redakcionālās atbildības stiprināšana, kā arī žurnālistu profesionālās kompetences paaugstināšana, nenoliedzami, tiek skatīti kā LSM prioritāri uzdevumi, un satura kvalitāte tiek vērtēta gan ikdienas darbā, pieņemot redakcionālus lēmumus, gan saskaņā ar satura vērtēšanas gada plāniem, kā arī atsaucoties uz saņemtajiem iesniegumiem un sūdzībām (t.sk. atbildot uz ombuda uzdotajiem jautājumiem saistībā ar ombuda veidotajiem atzinumiem). Tomēr, ņemot vērā, ka iekšējās satura kvalitātes vadības kontroles uzdevums ir medija prioritāra aktivitāte, kas veicama patstāvīgi, plānoti un sistemātiski ombuds iesaka:

1. Neskatoties uz to, ka sabiedriskā pasūtījuma izpildes gada plānu un secīgi – atskaišu par to izpildi – struktūras pamatā ir sabiedriskā labuma mērķu un uzdevumu struktūra, rast iespēju šajos dokumentos iekšējo satura kvalitātes uzraudzības uzdevumu izdalīt atsevišķi kā to **prioritāro, stratēģisko aktivitāšu kopumu**, kuru realizācija ir sabiedriskā labuma mērķu

un uzdevumu izpildes nepieciešams nosacījums. Ombuda vērtējumā sabiedriskā labuma mērķu sasniegšanas rādītāji tiešā veidā ir atkarīgi no tā, kā medijs strādā pie sava satura kvalitātes uzlabošanas, kas, savukārt ir saistīts ar jautājumu, kā sabiedriskajā medijā tiek veikta tā veidotā satura uzraudzība. Tikai medijam pašam kontrolējot sava satura kvalitāti, ir iespējams noteikt tā pilnveidošanas vajadzības, kas, savukārt, ļauj efektīvi paaugstināt sabiedriskā labuma mērķu radītājus, tāpēc satura kvalitātes iekšējās uzraudzības risinājumiem ir jābūt medija stratēģisko un operatīvo plānu daļai.

2. Izveidot organizācijai vienotu **iekšējās kvalitātes vadības kontroles sistēmu** (procesu un procedūras). Tas ļautu pārskatīt, uzlabot un efektivizēt līdzšinējās procedūras un tās reglamentējošos normatīvus, lai iekšējā kvalitātes kontroles sistēma spētu aptvert lielāku programmu veidojošo satura vienību skaitu. Šādas sistēmas veidošanai ir nepieciešams noteikt pilnveides plānus gan attiecībā uz (1) pastāvīgo redakcionālo satura kvalitātes kontroli, gan attiecībā uz (2) plānotiem satura vērtēšanas pasākumiem, gan saistībā ar (3) nepieciešamību sniegt ārkārtas izvērtējumu atsevišķām LSM satura vienībām.
3. Izstrādājot jauno sabiedriskā pasūtījuma gada plānu, ņemt vērā ombuda rekomendācijas attiecībā uz nepieciešamajiem **uzlabojumiem pastāvīgās satura kvalitātes kontroles jomā**, kas rezultējas no ombuda sniegtajiem atzinumiem iepriekšējā gada laikā, t.sk. arī nepieciešamos pilnveidojumus pašregulējošo dokumentu saturā (ieviest regulāru sabiedrības iesniegumu un ombuda atzinumu analīzi, identificējot atkārtotas problēmas un izmantojot tās kvalitātes vadības sistēmas pilnveidei). Lai arī šāda sadarbība operatīvajā līmenī jau notiek, vēlams būtu sistemātiska pieeja, kas pieļautu ombuda līdzdalību sabiedriskā pasūtījuma gada plāna veidošanā.
4. Izstrādājot jauno sabiedriskā pasūtījuma gada plānu, saskaņot ar ombudu **plānus attiecībā uz plānotajiem satura vērtēšanas pasākumiem**. Tas ļautu ombuda iecerēm attiecībā uz LSM satura izvērtējumu tikt iekļautām kopējā kvalitātes kontroles sistēmā, sniedzot savus papildinājumus LSM plāniem šajā jomā, kā arī novērst abu pušu plānoto pasākumu iespējamu pārklāšanos. Ombuda vērtējumā kopīgiem spēkiem ir jārod iespēja sistemātiski vērtēt tieši cikliskos raidījumus ilgākā laika periodā, piesaistot šim vērtējumam arī ārējus ekspertus, kas ļautu izvērtēt ne tikai ciklisko raidījumu žurnālistiskās kvalitātes, bet arī sabiedriskās ietekmes aspektus.

3. Medijpratības veicināšana

Sabiedrības medijpratība izpaužas ne vien prasmē lietot mediju saturu, kritiski izvērtējot tā konstruētos vēstījumus, bet vienlaicīgi tā ir arī sabiedrības izpratne par to, kā šie vēstījumi top, kāpēc tie ir tieši tādi un ne savādāki. Sabiedriskā medija gadījumā tā ir arī sabiedrības izpratnes veicināšana par medija pastāvēšanas mērķiem un to funkcijām demokrātiskā sabiedrībā.

Šo informāciju medijs nevar sniegt savai auditorijai tikai kampaņveidīgi un didaktiskā formā, tai ir jābūt klātesošanai katrā aktuālajā medija satura vienībā kā sava veida meta-informācijai, kas paskaidro, ko īsti medijs dara, kādēļ to dara un kāpēc dara tā un ne savādāk? Jo labāk auditorija sapratīs medija rīcību, jo lielāka būs tās uzticēšanās medijam un secīgi – sabiedriskā medija ietekme sabiedrībā. Šis būtiskais medijpratības aspekts – **sabiedrības izpratne par sabiedriskā medija darbu** – ir vienīgi un tikai paša medija atbildība.

Ombuda ieinteresētība tajā, lai sabiedriskais medijs regulāri un sistemātiski veicinātu savas auditorijas medijpratību šajā konkrētajā aspektā, izriet no tā, ka liela daļa ombudam adresēto sabiedrības pārstāvju iesniegumu demonstrē nepilnīgu izpratni vai pat pilnīgu izpratnes trūkumu par sabiedriskā medija mērķiem, uzdevumiem un darbības principiem.

3.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam medijpratības veicināšanā

Jāņem vērā, ka Plānā un secīgi tā izpildes izvērtējumā (Atskaitē) medijpratības veicināšanas jautājumi nav izdalīti atsevišķi, tāpēc ombuda uzdevums bija to atrast citiem jautājumiem veltītajās abu šo dokumentu un to pielikumu sadaļās.

Dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā” medijpratības veicināšanas jautājumi ir atrodami šādā kontekstā:

- 1) medijpratības veicināšanas uzdevums ir attiecināms uz LSM otrajā prioritārajā rīcības virzienā – “Latvijas Sabiedriskais medijs ir uzticamākais medijs Latvijā” pausto:

Stiprinot satura veidošanas kapacitāti un attīstot multimediju pieeju dažādu auditorijas grupu uzrunāšanā, Latvijas Sabiedriskajam medijam jāpalielina sabiedrības uzticēšanās līmeni kā uzticamākajam un ietekmīgākajam informācijas avotam Latvijā.

- 2) uzdevumu izpildes plāna sabiedriskā labuma mērķa “Demokrātija” sasniegšanai noteiktā uzdevuma 2.2. “Nodrošināt medijpratības kā auditorijas izpratnes veicināšanu par mediju,

tajā skaitā sabiedrisko mediju, darbības mērķiem, uzdevumiem un nozīmi demokrātiskā sabiedrībā” aprakstā ir konstatējami šādi medijpratības veicināšanas uzdevumi:

Radio programmas, digitālais saturs;

- a) ZD veicina medijpratību, **veidojot faktu pārbaudes rubriku** un atklājot dezinformācijas vēstījumus un metodes.
- b) LR1 turpinās attīstīt raidījuma “Mediju anatomija” formātu, **veicinot auditorijas izglītošanu un izpratni par notiekošo žurnālistikā, tajā skaitā sabiedriskā medija darbības mērķiem, uzdevumiem un nozīmi demokrātiskā sabiedrībā**. Diskusiju formātu nodrošinās raidījums “Krustpunktā”.
- c) LR4 veicinās medijpratību informatīvajos raidījumos “Doma laukums” un “Izklāstā”, kā arī diskusija raidījumā “Atklātā saruna”.
- d) LR5 regulāri integrē ikdienas saturā (ar viesu pieaicināšanu raidījumā “Citi rīti” u.tml.) saturu par medijpratību, viltus ziņām utt.
- e) MSD nodrošinās multimediju saturu par dezinformāciju sadarbībā ar radio dezinformācijas pētnieci;

Televīzijas programmas, digitālais saturs;

- a) Televīzija plāno izstrādāt arī medijpratības formātu, kura mērķis ir veicināt **caurspīdīgāku medija darbu**, uzsvērt personības, skaidrot ieguvumus, ko sniedz dažādi žanri medijā un dažādas pieejas auditorijas uzrunāšanai. Kā arī **veicināt izpratni par sabiedrisko mediju**.
- b) Kultūras raidījumu redakcijas projekts “Kultūršoks” turpinās pievērsties medijpratības un mediju vides jautājumiem. Tāpat medijpratības jautājumi tiks integrēti raidījumos “Gudrs vēl gudrāks”, “Veiksme. Intuīcija. Prāts”, kā arī jauniešu platformu projektos.
- c) Paplašinot kapacitāti, “LSM.lv” plāno atjaunot **mediju kritikas žanru portālā**, sākot ar **sabiedriskā medija satura novērtēšanu un izpratnes veicināšanu par sabiedriskā medija uzdevumiem un nozīmi**.
- d) “LSM+” plāno raidījuma “Jauna diena” ietvaros **sagatavot atbildes uz populārākiem jautājumiem par sabiedrisko mediju**. Tāpat “LSM+” plāno sekot un atspēkot dezinformāciju, kas parādīsies publiskajā telpā.

3.2. LSM 2025. gada plānu izpildes izvērtējums medijpratības veicināšanas jautājumā

LSM sasniegtie rezultāti medijpratības veicināšanas jautājumos dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2025.gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna atskaite” ir atrodamī šādās vietās:

- 1) nefinanšu mērķu izpildes rezultatīvo rādītāju apkopojumā 2. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs ir uzticamākais medijs Latvijā” ir konstatēts, ka kopējais uzticēšanās rādītājs sabiedriskā labuma aptaujā uzrāda 47% izpildi pret plānoto mērķa vērtību – 52% un bāzes vērtību – 55%;
- 2) informācijā par prioritātēm 2. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs ir uzticamākais medijs Latvijā” nav konstatējami izpildes rādītāji, kas būtu attiecināmi uz medijpratības veicināšanu;
- 3) informācijā par uzdevumu izpildi sabiedriskā labuma mērķim “Demokrātija” veltītajā sadaļā saistībā ar plānoto uzdevumu – *Nodrošināt medijpratības kā auditorijas izpratnes veicināšanu par mediju, tajā skaitā sabiedrisko mediju, darbības mērķiem, uzdevumiem un nozīmi demokrātiskā sabiedrībā* – ir konstatējami šādi rezultāti:

LR Ziņu dienests regulāri veidoja faktu pārbaudes rubrikas un atmaskoja dezinformāciju, savukārt LR1 raidījums "Mediju anatomija" un diskusijas "Krustpunktā" padziļināja izpratni par mediju un žurnālistikas lomu demokrātijā. LR4 un LR5 šos jautājumus iekļāva savos ikdienas raidījumos.

LTV mediju darbības jautājumus skaidroja ziņu raidījumos un "Kultūršokā". Populārās spēles "Gudrs, vēl gudrāks" un "Veiksme. Intuīcija. Prāts" medijpratību integrēja izklaides saturā, savukārt platforma LSM+ savā saturā aktīvi atspēkoja publiskajā telpā klīstošos mītus.

Kā ļoti vērtīgs sasniegtais rezultāts medijpratības veicināšanas jomā ombuda ieskatā ir vērtējams Atskaites pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” minētais saistībā ar sabiedriskā labuma izvērtējuma ekspertu ieteikumiem realizētais pasākums interneta portālā “LSM.lv”:

Uzsākta redakcionālo izvēļu skaidrošana pie publikācijām, kas jāattīsta resursu pieejamības ietvaros (ieteikums: Paaugstināt uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, īstenojot caurspīdīgu redakcionālo politiku, regulāri informējot un atgādinot pie publikācijām par redakcionālo izvēļu un ikdienas žurnālistikas praksi principiem un vadlīnijām, tai skaitā konkrētu tematu

atspoguļošanā, kā arī par faktu pārbaudes un kļūdu labošanas procedūrām, informējot par ilgtermiņa darbībām, kas vērstas uz kļūdu risku mazināšanu, uz kurām ir norādījušas sabiedrisko mediju darbu (paš)regulējošās institūcijas savos atzinumos).

3.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas medijpratības veicināšanas jautājumos

Sabiedriskā medija dokumentos – Plānā un Atskaitē ar to pielikumiem – medijpratības veicināšanas jautājumam veltīto plānu un pasākumu apjoms ir neliels. Ombuds ļoti atzinīgi vērtē “LSM.lv” iniciatīvu skaidrot redakcionālās izvēles pie publikācijām, tomēr, skatot pārskata gadā paveikto šajā jomā kopumā, ir jāsecina, ka šis ombuda darbam svarīgais jautājums sabiedriskajam medijam ir bijis ar ievērojami zemāku prioritāti. Un tas nav tāpēc, ka sabiedriskā medija redaktori un žurnālisti neapzinātos medijpratības ārkārtējo svarīgumu, bet gan iemesls ir meklējams apstākļi, ka šī jautājuma risināšanai netika rastas piemērotas formas.

Medijpratības tēmai speciāli veidoti raidījumu cikli, raidījumi, sižeti vai publikācijas ir absolūti nepieciešami, un, jo vairāk, jo labāk. Tomēr ir jāņem vērā divi apstākļi: pirmkārt, no visām daudzajām satura tēmām, kas ir paredzētas, lai realizētu sabiedrisko pasūtījumu un sasniegtu sabiedriskā labuma mērķus, medijpratības tēma nav ar to augstāko prioritāti, otrkārt, tiešā veidā šī tēma spēj ieinteresēt tikai nelielu auditorijas daļu. Tāpēc ombuda ieteikums ir **turpināt meklēt piemērotākos veidus, kā medijpratību veicinošo informāciju iekļaut sižetos, raidījumos un publikācijās, kas veltītas visām citām sabiedriski nozīmīgajām tēmām, kā sava veida meta-informāciju**, kas ļauj labāk uztvert un saprast pamatinformāciju, izvairīties no pārpratumiem un proaktīvi novērst tos.

Rakstiskā publikācijā tas, šķietami, ir vienkāršs uzdevums, ieviešot vizuāli nodalītas “caurskatāmības kastes jeb sadaļas” (*transparency box*). Šādās sadaļās īsā, kodolīgā un vizuāli viegli uztveramā veidā ir iespējams paskaidrot gan publikācijas tapšanas iemeslu, gan tās veidošanas mērķus, gan izmantotos informācijas avotus un, protams, visa tā plašāko kontekstu. Šādai informācijai ir jāklūst par rakstu veidošanas standartu, līdzīgi kā par tādu ir kļuvis kontekstuālās informācijas izklāsts katra raksta noslēgumā.

Sarežģītāk šo uzdevumu ir izpildīt laikā ierobežotā audio vai video sižetā, taču tas nav neiespējami, ja vien apzināmies visa tā mērķi un jēgu – palīdzēt auditorijai labāk saprast ne tikai to, ko medijs vēsta, bet arī to, kāpēc tas tiek darīts, ar kādu nolūku un kāpēc tieši tā un ne savādāk. Katra satura veidotājs ir ieinteresēts, lai auditorija šo vēstījumu ne tikai saprastu, bet tam piekristu un to pieņemt. Taču, lai kādam stāstam varētu piekrist, adresātam ir jāsaņem

pilnvērtīga informāciju par visu to, kas nosaka piekrišanas iespēju. Ja šāda informācija netiek sniegta, tad nereti trūkstošo informāciju adresāts “piedomā” klāt pats, un tas, savukārt, rada dažādus pārpratumus, ar kuru skaidrojumu tad nodarbojas ombuds, atbildot uz sabiedriskā medija auditorijas pārstāvju iesniegumiem un sūdzībām.

Tādējādi medijpratības veicināšanas jomā runa ir mazāk par tiešu, didaktisku auditorijas “izglītošanu”, bet par **izmaiņām informācijas pasniegšanas, sižetu, raidījumu veidošanas paņēmienos, veidojot jaunu kvalitatīvas žurnālistikas standartu, kas paredz meta-informācijas iekļaušanu katrā medija satura vienībā.**

4. Atgriezeniskās saites veidošana ar sabiedrību.

Sabiedriskā medija darbības būtība ir informatīvu pakalpojumu sniegšana Latvijas sabiedrībai kā vienvirziena komunikācija – informācijas plūsma no medija sabiedrībai. Iespējams, tāpēc sabiedriskā medija darbības plānos netiek sistemātiski izvērsti jautājumi par komunikāciju ar sabiedrību, jo katras programmas vienības pārraidīšana jau ir šāda komunikatīva rīcība. Tomēr jāņem vērā, ka pilnvērtīga komunikācija veidojas tikai abpusējas mijiedarbības rezultātā, kad informācija tiek sniegta ne tikai vienā virzienā, bet tiek arī saņemta. Šāda komunikācijas abpusējība spēj sasniegt regulatīvo mērķi – attiecību veidošanos starp komunikācijā iesaistītajām pusēm. Komunikācija nav tikai par informāciju, bet gan par attiecībām, par pušu iespējām “kopīgoties”, lai kopīgi risinātu kopējus jautājumus, lai sadarbotos.

Līdz ar to tiek aktualizēts jautājums par **atgriezeniskās saites** sniegšanu un saņemšanu kā pilnvērtīgas komunikācijas galveno pazīmi un noteicošo prasību – vai sabiedriskais medijs saņem atgriezenisko saiti no savas auditorijas un vai tas sniedz atbildes auditorijai par saņemto informāciju?

Galvenais atgriezeniskās saites saņemšanas instruments sabiedriskajam medijam ir dažādo auditorijas pētījumu sniegtā informācija – gan regulārie medija auditorijas dati (reitingi), gan ikgadējā sabiedriskā labuma aptauja un citi LSM rīcībā esošie auditorijas pētījumu dati sniedz vērtīgu informāciju par to, kā auditorija vērtē un reaģē uz sabiedriskā medija izplatīto saturu.

Otrs būtisks atgriezeniskās saites saņemšanas veids ir tā informācija, kuru sabiedriskajam medijam sniedz auditorijas pārstāvji zvanot, rakstot tam, vai tā darbību uzraugošajām un pārraugošajām iestādēm (SEPLP, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei, ombudam, Latvijas Mediju ētikas padomei). Lai arī ir daži pozitīvi izņēmumi, tomēr galvenokārt šādā veidā tiek sniegta **kritiskā atgriezeniskā saite** – sūdzību, pārmetumu, ieteikumu veidā. Neapšaubāmi, uzklausi kritiskus vērtējumus ir emocionāli apgrūtināši, jo ne vienmēr tie ir formulēti konstruktīvā veidā, taču tie ir ļoti vērtīgi, jo nereti sniedz tādu redzējumu “no malas”, kas ir sarežģīti iegūstams atrodoties “vidū”. Līdztekus šādas informācijas sniegšanai tiek izmantoti arī sociālie mediji – konkrēti komentāri sociālajos medijos. Svarīgi ir, kā šī informācija tiek apstrādāta un analizēta, un tas, kā uz to tiek atbildēts (cik ātrā laikā un kādā kvalitātē).

Ja organizācija vēlas saņemt regulāru un kvalitatīvu atgriezenisko saiti no savu pakalpojumu lietotājiem, tai ir nepieciešama pārdomāta **programma** un atbilstoša **organizācija**, kas

nodrošina atgriezeniskās saites saņemšanu un sniegšanu sistemātiskā veidā, realizējot to kā organizācijas darbībai nozīmīgu, **regulāru procesu**.

Nemot vērā, ka komunikācijas būtība ir meklējama attiecību veidošanā, uzlabošanā un uzturēšanā, šādas programmas centrā ir jautājums par to – kādas attiecības sabiedriskais medijs vēlas un piedāvā savai auditorijai? Atbildi uz šo jautājumu sniedz sabiedriskā medija izvēlētais pozicionējums pret savu auditoriju – kas šī auditorija ir sabiedriskajam medijam un kas ir sabiedriskais medijs šai auditorijai?

4.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam atgriezeniskās saites veidošanā ar sabiedrību

Jāņem vērā, ka Plānā un Atskaitē atgriezeniskās saites ar sabiedrību veidošanas uzdevums ne vienmēr tiek minēts tiešā veidā, tāpēc ombuds sev nepieciešamo informāciju meklēja plašākā tvērumā saistībā ar Plānā un Atskaitē noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem komunikācijas ar sabiedrību un medija tēla veidošanas jomās.

Dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā” atgriezeniskās saites nozīmīgums ir izteikts stratēģiskā ietvara sadaļā “Darbības modelis”:

Sabiedrības dažādu grupu viedokļu noskaidrošanai SEPLP vismaz reizi gadā organizē konsultācijas ar dažādu nozaru un organizāciju pārstāvjiem, lai izvērtētu sabiedriskā pasūtījuma izpildes rezultātus un saņemtu ieteikumus sabiedriskā pasūtījuma plāna izstrādei. Likumā noteiktā sabiedrības iesaiste sabiedriskā pasūtījuma vērtēšanā un izstrādē tiek nodrošināta arī ar SEPLP apstiprinātajā Latvijas sabiedrisko mediju sabiedriskā labuma izvērtēšanas metodoloģijā [...] balstītiem pētījumiem.

Tomēr ir jākonstatē, ka atgriezeniskās saites veidošana ar sabiedrību nav iekļauta nevienā no LSM prioritārajiem rīcības virzieniem, līdz ar to šajā jautājumā netiek noteikti nefinanšu mērķi, un tas netiek iekļauts prioritāšu izpildes plānā. Secīgi atgriezeniskās saites ar sabiedrību veidošanas uzdevums nav iekļauts arī uzdevumu izpildes plānā. Ombuda vērtējumā šo jautājumu varētu iekļaut sabiedriskā labuma mērķa “Sadarbība” sasniegšanai noteiktajos uzdevumos.

4.2. LSM 2025. gada plāna izpildes izvērtējums jautājumā par komunikāciju ar sabiedrību

Nemot vērā, ka atgriezeniskās saites veidošana nav iekļauta LSM prioritārajos rīcības virzienos (lai gan 7. rīcības virziens “Augstākiem standartiem atbilstoša korporatīvā pārvaldība” kā uzdevumu nosaka Korporatīvās pārvaldības kodeksa saistošā principa – *Informācijas atklātība un caurskatāmība: uzņēmums atklāti un savlaicīgi sniedz būtisku informāciju akcionāriem un sabiedrībai* – ieviešanu), tad informācija par šo jautājumu neparādās arī Atskaites nefinanšu mērķu izpildes rādītājos, un sabiedriskā pasūtījuma plāna izpildei veltītajā sadaļā “Informācija par prioritātēm”, un arī sabiedriskā labuma mērķu realizācijas uzdevumiem veltītajā sadaļā “Informācija par uzdevumu izpildi”.

Neskatoties uz to, ka atgriezeniskās saites veidošana ar sabiedrību nav noteikta kā LSM stratēģiskais mērķis, prioritārs darbības virziens vai uzdevums, liecības tam, ka šis jautājums tomēr ir LSM uzmanības lokā, ir atrodamas Atskaites pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā”, kura 3.5. punkts “Informācija par atgriezeniskās saites ar sabiedrību stiprināšanu” satur gan plānu izklāstu, gan izpildes vērtējumu.

Plāns:

- *Kapacitātes stiprināšana medija komunikācijas stiprināšanai ar sabiedrību sociālo tīklu platformās;*
- *Redakcionālo lēmumu un mediju vides izaicinājumu skaidrošana LRI raidījumā “Mediju anatomija”;*
- *Ad-hoc pētījumi / sabiedrības viedokļa izzināšana par konkrētiem jautājumiem (pēc nepieciešamības, iekšējo resursu ietvaros);*
- *Atbildes uz sabiedrības pārstāvju uzdotajiem jautājumiem (visas platformas un formāti);*
- *Sabiedrības viedokļa iekļaušana tiešraides formātos;*
- *Redakcionālo lēmumu un mediju vides izaicinājumu skaidrošana LSM.lv, LSM+.*

IZPILDE:

- *2025. gada izskaņā izveidota Auditorijas izpētes un iesaistes daļa, kurai viens no uzdevumiem ir organizēt auditorijas sūdzību, priekšlikumu un atsauksmju apstrādi un izstrādāt metodiku satura un pakalpojumu izvērtēšanai.*

- Reizi nedēļā iznāca “Mediju anatomija” epizode (pieejamas šeit), aptverot dažādas mediju vides un redakcionālā darba šķautnes, sākot no Konstruktīvās žurnālistikas: kas šī ir par pieeju un kāda tai ir nozīme?, līdz mediju vides izmaiņām Krievijas kara Ukrainā dēļ un vārda brīvības tematikai Amerikas Savienotajās Valstīs. Raidījuma saturs pieejams arī portālā LSM.lv (skatīt šeit).
- Regulāri Iesnieguma likuma noteiktajā kārtībā LSM sniedz atbildes uz sabiedrības uzdotajiem jautājumiem, sūdzībām, priekšlikumiem.
- Attīstīti satura formāti ar sabiedrības viedokļa iekļaušanu un interaktīvu komunikāciju ar auditoriju. Viens no veiksmīgākajiem piemēriem 2025. gadā bija LSM+ veidotie un YouTube platformā tiešsaistē pārraidītie ziņu raidījumi, uzrādot labus iesaistes rādītājus.

4.3. Ombuda vērtējums un rekomendācijas sabiedriskā medija komunikācijai ar sabiedrību

Sabiedriskā medija misija ir strādāt visas sabiedrības interesēs, ņemot vērā sabiedrībā pastāvošo vērtību priekšstatu, pārliecību, interešu un mērķu daudzveidību, rosinot konstruktīvas diskusijas, kas ļautu atšķirīgu viedokļu izteicējiem ieinteresēties un labāk saprast pretējās puses pozīciju. Savukārt ombuda darba dziļākā jēga ir veicināt **dialogu** starp sabiedrību un tās mediju, sabiedrības un tās medija **sadarbību** kā regulāru, abpusēju atgriezeniskās saites sniegšanu un saņemšanu, kas medijam ļautu pilnveidot sava darba kvalitāti, bet sabiedrībai iegūt pilnvērtīgu informāciju par medija darbu.

Dialogs kā atklāta un atvērta saruna, kurā puses, savstarpēji sadarbojoties, kopīgi nonāk pie kopēja rezultāta, kļūst iespējams tikai ar nosacījumu, ka iesaistītās puses spēj atklāti un atvērti attiekties viena pret otru kā pret līdzvērtīgu sadarbības partneri. Sadarboties var tikai līdzvērtīgie, nelīdzvērtīgums provocē cīnīšanos kā iedarbības centienus un pretdarbības soļus otras puses spiedienam. Tas pieprasa abu pušu spēju atteikties no ierastajām (iedomātās) varas pozīcijām un pieņemt gan to, ka sabiedriskais medijs *nekalpo* sabiedrībai, bet sabiedrība *nediktē* medijam tā dienas kārtību, gan arī to, ka sabiedriskais medijs aizbildnieciski *nemāca* sabiedrībai, ko un kā domāt, bet sabiedrība spēj *kritiski attiekties* pret medija konstruētajiem stāstiem.

Ombuds ar gandarījumu konstatē, ka ir īstenots ombuda iepriekšējā gada ziņojumā iekļautais ieteikums izveidot organizācijā struktūrvienību, kuras atbildība ir nodrošināt klientu servisa funkcijas izpildi attiecībā uz sabiedriskā medija auditoriju, jo sabiedrības pārstāvju zvanu un

vēstuļu pieņemšana, apkopošana, savlaicīga un kvalitatīva atbildēšana nevar būt vienīgi galvenā redaktora, redaktoru un programmu direktoru atbildība. Struktūrvienības izveides rezultātā pārskata gada laikā līdz minimumam ir samazinājies tādu gadījumu skaits, kad sabiedrības pārstāvji informē ombudu par to, ka no LSM nav saņemtas atbildes uz to iesniegumiem medijam.

Lai veicinātu atklātu, atvērtu un konstruktīvu sabiedriskā medija komunikāciju ar sabiedrību, ombuds iesaka:

1. Izstrādājot sabiedriskā pasūtījuma nākamā gada plānu, papildināt sabiedriskā labuma mērķa “Sadarbība” sasniegšanai plānotos uzdevumus ar uzdevumiem, kas attiektos uz sabiedriskā medija sadarbību ar tās auditoriju un sabiedrību kopumā, šādā veidā integrējot atgriezeniskās saites saņemšanas un sniegšanas uzdevumu sabiedriskā medija stratēģijā un rīcības plānā. Vienlaicīgi šie uzdevumi sniegs stratēģisku uzstādījumu jaunizveidotajai struktūrvienībai – Auditorijas izpētes un iesaistes daļa.
2. Izveidot rīcības programmu un izvēlēties piemērotākās formas regulārai klātienēs komunikācijai ar LSM auditoriju, to veidojošām interešu grupām – tikšanās, diskusijas, forumi.
3. Maksimāli vienkāršot informācijas iesniegšanas un saziņas procesu sabiedriskā medija mājaslapā un mobilajās aplikācijās. Pilnvērtīgi izmantot sociālo tīklu sniegtās iespējas, lai auditorija saņemtu kvalitatīvu atgriezenisko saiti sabiedriskā medija satura kvalitātes izvērtējumam.

5. Viedokļu daudzveidības izvērtēšana

Viedokļu daudzveidība ir viens no būtiskākajiem medija redakcionālajiem principiem un secīgi – prasība, lai medijs savā saturā, atainojot visai sabiedrībai aktuālus notikumus, izteiktu sabiedrībā pastāvošos atšķirīgos viedokļus, intereses, skatpunktus, lai tādējādi auditorija būtu pietiekami informēta par pastāvošajām uzskatu atšķirībām un spētu formulēt savu patstāvīgo viedokli. Šī prasība izsaka demokrātisku sabiedrību raksturojošu pieeju kopīgam abām pusēm saistošu lēmumu pieņemšanas procesam, kas balstās atšķirīgo uzskatu konkurencē un informētā diskusijā par tiem.

VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās viedokļu daudzveidība kā profesionālās darbības princips ir izteikts šādā redakcijā:

LSM atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu likties nepieņemami.

Veidojot saturu par kādu konkrētu tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Ja materiāla publicēšanas brīdī kāds būtisks viedoklis nav pieejams, tas auditorijai jāpaziņo un, ja iespējams, jāatspoguļo vēlāk.

Ir jāņem vērā, ka *viedokļu daudzveidības* jautājuma plašākais konteksts ir *medija satura daudzveidība* kā jautājums par to, vai medija saturā ir reprezentētas visas dažādo sabiedrības grupas interesēm atbilstošās sabiedriski nozīmīgās tēmas, proti, vai medijs informē sabiedrību par tiem jautājumiem, kas sabiedrību patiesi interesē. Mediju satura daudzveidības nodrošināšanai kalpo sabiedriskais pasūtījums kopumā, un atbildi uz šo jautājumu sniedz Atskaite par sabiedriskā pasūtījuma izpildi un ikgadējais sabiedriskā labuma pētījums.

Tomēr ombuda centrālā interese ir par to, vai viedokļu daudzveidība ir reprezentēta katras konkrētās tēmas ietvaros, proti, vai sabiedriski nozīmīgu jautājumu atspoguļojumā tiek sniegta iespēja auditorijai iepazīties ar būtiski atšķirīgiem, sabiedriskajā diskusijā nozīmīgiem skatījumiem un argumentiem?

Ombuda kompetence ir sniegt savu vērtējumu konkrētām LSM satura vienībām, taču ne vienmēr viedokļu daudzveidību ir iespējams nodrošināt viena atsevišķa sižeta, raidījuma vai raksta ietvaros, viedokļu daudzveidība primāri attiecas uz medija veidoto programmu kopumu. Ņemot vērā, ka ombuda funkcijās nav uzraudzīt visu LSM programmu saturu, visbiežāk ombudam nav iespēju sniegt kvalificētu, datus balstītu atbildi par to, vai viedokļu daudzveidība kādā tēmā ir pietiekami reprezentēta LSM saturā kopumā, jo tas prasītu veikt šī satura analīzi,

kas atzinumu sagatavošanai atvēlētā laika un ombudam pieejamo resursu ietvarā ir neizpildāms uzdevums.

Līdz ar to ombuds vērtēja, cik lielā mērā sabiedriskā pasūtījuma gada plāni un atskaites par tā izpildi var palīdzēt ombudam nonākt pie atbildes par viedokļu daudzveidības reprezentāciju LSM saturā, līdzīgi kā šie dokumenti atbild jautājumu par LSM satura tematisko daudzveidību.

5.1. LSM mērķi, uzdevumi un prioritātes 2025. gadam viedokļu daudzveidība nodrošināšanai

Dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā” un tā pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” viedokļu daudzveidības jautājums ir aktualizēts šādos kontekstos:

- 1) Plāna stratēģiskā ietvara sadaļā “Vispārējie stratēģiskie mērķi” ir noteikts [visi izcēlumi citētajos dokumentos mani – E.A.]:

[..] *no likuma [SEPLPL] 3. panta ceturtnās daļas par viedokļu daudzveidību izriet nepieciešamība, veidojot vienoto sabiedrisko mediju, nesamazināt to satura daudzveidību, ko līdz šim jau nodrošina atsevišķi esošie sabiedriskie mediji.*

- 2) Viedokļu daudzveidības veicināšanas uzdevums ir iekļauts LSM pirmajā prioritārajā rīcības virzienā – “Latvijas Sabiedriskais medijs ir auditorijas pirmā izvēle” – un tajā noteiktajam mērķim:

Ar demokrātiskai sabiedrībai svarīgu un daudzveidīgu saturu sasniegt plašu auditoriju dažādās platformās.

- 3) Viedokļu daudzveidības veicināšanas uzdevums ir iekļauts LSM piektajā prioritārajā rīcības virzienā – “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” – un tajā noteiktajam mērķim:

Veidot programmas un pakalpojumus atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību, ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus un ieviešot inovācijas.

- 4) Plāna otrās sadaļas “Plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei” ievadā ir norādīts:

Mērķtiecīgi plānot plašāku viedokļu pārstāvniecību raidījumos, vairāk iesaistot mazākumtautību un dažādu sabiedrības grupu pārstāvjus.

- 5) prioritāšu izpildes plānā 1. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs ir auditorijas pirmā izvēle” kā pirmais pasākums ir norādīts – *Daudzveidīga satura kopuma radīšana saskaņā ar sabiedriskā labuma mērķiem*. Šī pasākuma plāna un izpildes daļā ir lasāma šāda prioritāte:

*Palielināt analītisko saturu un kritiku kultūras raidījumos; mērķtiecīgi plānot **plašāku viedokļu pārstāvēniecību raidījumos**, vairāk iesaistot mazākumtautību un dažādu sabiedrības grupu pārstāvjus.*

- 6) uzdevumu izpildes plāna sabiedriskā labuma mērķa “Sabiedrība” sasniegšanai noteiktā uzdevuma 1.3. “**Saturā reprezentēt sabiedrības daudzveidību**, tajā skaitā mazākumtautības un to valodas, dzimumu līdztiesību, citas mazākuma grupas, kā arī reliģiskās grupas” aprakstā ir konstatējami šādi viedokļu daudzveidības veicināšanas uzdevumi:

Radio programmas, digitālais saturs;

- a) *LR1 dažādu formātu raidījumos **arī turpmāk tiks reprezentēta sabiedrības daudzveidība** [..];*
- b) *LR3 saturā turpinās reprezentēt **kultūru daudzveidību** [..];*
- c) *LR4 turpinās attīstīt diskusiju raidījumu “Atklātā saruna” kā **platformu dažādu viedokļu apmaiņai**, demonstrējot sabiedrības daudzveidību;*
- d) *LR5 ētera un sociālo mediju multimedijālajā saturā par **sabiedrības daudzveidību, dzimumu līdztiesību un iekļaujošu sabiedrību** tiek runāts ikdienā un multimedijālā raidījumu ciklā “Neērto jautājumu pastkastīte”;*
- e) *LMMS turpinās LR4 raidījumā “Latgales studija” atspoguļot mazākumtautību dzīvi un kultūru Latgales reģionā;*
- f) *MSD turpinās oriģinālpodkāsta “Normāla ģimene” veidošanu, kurā klausītājs iepazīst **dažādus ģimeņu modeļus**, kas pastāv Latvijas sabiedrībā, kā arī noslēgs 2024. gada izskaņā sāktu oriģinālpodkāstu “Dzimtes r*sols”, kas vēsta par nebīnāritāti dzimuma, dzimtes un valodas kontekstā.*

Televīzijas programmas, digitālais saturs;

- a) ***Sabiedrības daudzveidība visplašākajā veidā tiks prezentēta ziņu raidījumos un informatīvi dokumentālajos raidījumos**. Dažādu sabiedrības grupu iekļaušana tiek ņemta vērā arī kultūras, bērnu, jauniešu, sporta un izklaides saturā..*

*b) Televīzijā tiks demonstrētas gan Latvijas, gan ārzemju aktuālās dokumentālās filmas, kas apskata **sabiedrības daudzveidību**.*

- 7) uzdevumu izpildes plāna sabiedriskā labuma mērķa “Demokrātija” sasniegšanai noteiktā uzdevuma 2.1. **“Nodrošināt daudzpusīgu, redakcionāli neatkarīgu, kvalitatīvu un neitrālu ziņu saturu dažādās platformās, plašāk un mērķēti sasniedzot dažādu mērķauditoriju grupas”** formulējums bez konkrētizētiem uzdevumiem viedokļu daudzveidības veicināšanas jomā;
- 8) uzdevumu izpildes plāna sabiedriskā labuma mērķa “Demokrātija” sasniegšanai noteiktā uzdevuma 2.2. **“Nodrošināt daudzpusīgu un kvalitatīvu informatīvi analītisko, diskusiju un debašu saturu – politisko, ekonomisko, sociālo, kultūras, vides ilgtspējas, reģionālās attīstības, izglītības, zinātnes, uzņēmējdarbības, valsts drošības un sporta jomas procesu izpēti un analīzi”** aprakstā ir konstatējams šāds viedokļu daudzveidības veicināšanas uzdevums:

Radio programmas, digitālais saturs;

*LRI analītiskais raidījums „Krustpunktā” arī turpmāk būs fokusēts uz sabiedrībai aktuālu un svarīgu jautājumu diskusiju forumu, **atšķirīgu uzskatu un pretrunīgu viedokļu argumentāciju** politikas, ekonomikas, sociālo, kultūras, vides ilgtspējas, reģionālās attīstības, izglītības, zinātnes, uzņēmējdarbības, valsts drošības politikas un sporta jomās, nodrošinot viedokļu daudzveidību. [..].*

- 9) uzdevumu izpildes plāna sabiedriskā labuma mērķa “Demokrātija” sasniegšanai noteiktā uzdevuma 2.5. **“Nodrošināt līdzsvarotu un politisko viedokļu daudzveidību aptverošu 2025. gada pašvaldību vēlēšanu atspoguļošanu, kā arī priekšvēlēšanu debašu rīkošanu valsts valodā kā Latvijas sabiedrības kopējās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valodā. Nodrošināt Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasību ievērošanu”** aprakstā ir konstatējams šāds viedokļu daudzveidības veicināšanas uzdevums:

Televīzijas programmas, digitālais saturs;

*Pirms pašvaldību vēlēšanām Ziņu dienests veidos priekšvēlēšanu debašu ciklu valsts valodā, aptverot visas Latvijas pašvaldības un nodrošinot iespēju tajās piedalīties pārstāvim no katra saraksta, tādējādi **nodrošinot līdzsvarotu politisko viedokļu daudzveidību** [..].*

5.2. LSM 2025. gada plānu izpildes izvērtējums viedokļu daudzveidības nodrošināšanas jautājumos

LSM sasniegtie rezultāti viedokļu daudzveidības nodrošināšanas jautājumos dokumentā “Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2025.gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna atskaite” ir atspoguļoti:

- 1) kopsavilkumā par sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbību pārskata periodā ir konstatēts:

Sabiedriskā pasūtījuma ietvaros LSM nodrošināja daudzveidīgu saturu visās platformās, īpašu uzmanību pievēršot sabiedriski nozīmīgu notikumu atspoguļojumam, nacionālās identitātes stiprināšanai, sabiedrības iesaistei un izglītošanai. Attīstīti jauni satura formāti un stiprināta digitālā klātbūtne, vienlaikus saglabājot augstus profesionālos un ētikas standartus, ko apliecina arī starptautiskā JTI sertifikācija.

- 2) nefinanšu mērķu izpildes rezultātīvo rādītāju apkopojumā 1. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs ir auditorijas pirmā izvēle” ir konstatēts, ka sabiedriskā medija kopējā sasniedzamība nedēļā sabiedriskā labuma ikgadējā aptaujā uzrāda 74% izpildi, pret plānoto mērķa vērtību – 79% un bāzes vērtību – 73%;
- 3) nefinanšu mērķu izpildes rezultātīvo rādītāju apkopojumā 5. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs nodrošina izcilas kvalitātes saturu” ir konstatējams, ka kopējais kvalitātes rādītājs sabiedriskā labuma aptaujā uzrāda 50% izpildi pret plānoto mērķa vērtību – 55% un bāzes vērtību – 53%;
- 4) informācijā par prioritātēm 1. rīcības virzienā “Latvijas Sabiedriskais medijs ir auditorijas pirmā izvēle” ir konstatējami šādi izpildes rādītāji pasākumam “Daudzveidīga satura kopuma radīšana saskaņā ar sabiedriskā labuma mērķiem”, kas būtu attiecināmi uz viedokļu daudzveidības veicināšanu:

Satura struktūrvienībām tika noteikti konkrēti mērķi, lai latviešu valodas saturā palielinātu mazākumtautību pārstāvju reprezentāciju.

- 4) informācijā par uzdevumu izpildi sabiedriskā labuma mērķim “Sabiedrība” veltītajā sadaļā saistībā ar plānoto uzdevumu – *Saturā reprezentēt sabiedrības daudzveidību, tajā skaitā mazākumtautības un to valodas, dzimumu līdztiesību, citas mazākuma grupas, kā arī reliģiskās grupas* – ir konstatējams šāds rezultāts:

LSM visos kanālos, dažādu tematu un formātu raidījumos reprezentē sabiedrības daudzveidību un mazākuma grupas.

- 5) informācijā par uzdevumu izpildi sabiedriskā labuma mērķim “Demokrātija” veltītajā sadaļā saistībā ar plānoto uzdevumu – *Nodrošināt daudzpusīgu, redakcionāli neatkarīgu, kvalitatīvu un neitrālu ziņu saturu dažādās platformās, plašāk un mērķēti sasniedzot dažādu mērķauditoriju grupas* – ir konstatējams šāds rezultāts:

2025. gadā LSM turpināja nostiprināt savas pozīcijas kā uzticams, redakcionāli neatkarīgs un daudzpusīgs ziņu avots Latvijā.

LSM.lv nodrošināja daudzpusīgu, uzticamu un operatīvu ziņu saturu dažādiem izzinās līmeņiem.

- 6) informācijā par uzdevumu izpildi sabiedriskā labuma mērķim “Demokrātija” veltītajā sadaļā saistībā ar plānoto uzdevumu – *Nodrošināt daudzpusīgu un kvalitatīvu informatīvi analītisko, diskusiju un debašu saturu – politisko, ekonomisko, sociālo, kultūras, vides ilgtspējas, reģionālās attīstības, izglītības, zinātnes, uzņēmējdarbības, valsts drošības un sporta jomas procesu izpēti un analīzi* – ir konstatējams šāds rezultāts:

[..] LRI raidījums "Krustpunktā" kalpoja par centrālo diskusiju forumu, kurā saskārās atšķirīgi viedokļi par politikas, ekonomikas, drošības, sociālajiem u.c. procesiem.

- 7) informācijā par uzdevumu izpildi sabiedriskā labuma mērķim “Demokrātija” veltītajā sadaļā saistībā ar plānoto uzdevumu – *Nodrošināt līdzsvarotu un politisko viedokļu daudzveidību aptverošu 2025. gada pašvaldību vēlēšanu atspoguļošanu, kā arī priekšvēlēšanu debašu rīkošanu valsts valodā kā Latvijas sabiedrības kopējās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valodā. Nodrošināt Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasību ievērošanu* – ir konstatējams šāds rezultāts:

LTV pirmo reizi veidoja tik plaša apjoma pašvaldību vēlēšanu saturu: kopumā tika organizētas 43 priekšvēlēšanu debates, divas pirmsvēlēšanu diskusijas, pēcvēlēšanu diskusija, divi “Rīta Panorāmas” speciālizlaidumi, viens ziņu speciālizlaidums, vēlēšanu nakts tiešraide, kā arī saturs sociālās tīklošanās platformām. Papildus tika izveidoti 42 analītiskie sižeti par katru pašvaldību “Panorāmai”, kā arī 12 pētnieciskie materiāli “De facto”.

LRI programmā tika pārraidīts vienots priekšvēlēšanu cikls raidījumos “Reģioni Krustpunktā” un “Krustpunktā” - analītisks montēts materiāls no reģioniem par kādu tiem būtisku tematu raidījumā “Reģioni Krustpunktā”, kas tika turpināts diskusijas formātā

raidījumā “Krustpunktā”. Tāpat “Krustpunktā” Rīgas mēra amata kandidātu diskusijās piedalījās lielāko sabiedrības atbalstu guvušo kandidātu sarakstu pārstāvji. Vēlēšanu dienā un pēc vēlēšanām skanēja ziņu raidījumu un LRI raidījuma “Krustpunktā” speciālizlaidumi par vēlēšanu norisi un rezultātiem.

LR4 raidījumā “Izklāstā” tika intervēti Rīgas mēra amata kandidāti (astoņu populārāko sarakstu līderi). LR4 raidījumā “Atklātā saruna” bija diskusijas par partiju piedāvājumu Latvijas četrām lielākajām pilsētām - Rīgai, Daugavpili, Liepājai un Rēzeknei.

- 8) Atskaites pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” viedokļu daudzveidības jautājums – *Viedokļu daudzveidības nodrošināšana un vienlīdzīga attieksme pret visiem sabiedrības locekļiem* – ir noteikts kā viena no trīs prioritātēm iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbībai pārskata gadā.
- 9) Atskaites pielikumā “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas darbības plāns un izpilde 2025. gadā” viedokļu daudzveidības jautājums ir aktualizēts arī saistībā ar sabiedriskā labuma visaptverošā izvērtējuma ietvaros sniegtajiem ekspertu ieteikumiem pārskata gada laikā. Viedokļu daudzveidības nodrošināšanai pārskata periodā tika plānoti šādi pasākumi:

- Radio programmas: *Raidījumu plānošanas process tiks pielāgots tam, lai nodrošinātu plašāku viedokļu pārstāvniecību, jo īpašu uzmanību pievēršot mazākumtautību un dažādu sabiedrības grupu reprezentācijai;*
- Televīzijas programmas: *Tiks uzskaitīts un īpaši sekots līdzi politiskās pozīcijas un opozīcijas balsīm pirmsvēlēšanu un vēlēšanu periodā.*

Savukārt izpildes daļā ir sniegti šādi, uz viedokļu daudzveidības nodrošināšanu attiecināmi komentāri:

- *Valdību (pašvaldību) veidojošie politiķi ir viens no primārajiem informācijas avotiem medijos, un no viņiem tiek prasīta lielāka atbildība. Līdz ar to viņu lielāka pārstāvniecība ir pamatota. Vienlaikus LSM ziņu, informatīvi analītiskajos un diskusiju raidījumos dod iespēju izskanēt arī citu politisko partiju viedokļiem;*
- *LSM diskusijās regulāri piedalās NVO pārstāvji, kā arī to viedokļi tiek iekļauti ziņu un informatīvi analītiskajā saturā.*

5.3.Ombuda vērtējums un rekomendācijas viedokļa daudzveidības nodrošināšanai

Vērtējuma izteikšanā ir jāņem vērā tas, ka viedokļu daudzveidības jautājums LSM plānošanas un atskaišu dokumentos tiek skatīts plašāka konteksta – satura daudzveidības – ietvaros. Tomēr satura daudzveidības nodrošināšana, piedāvājot auditorijai tās interesēm atbilstošas satura tēmas, vēl negarantē viedokļu daudzveidību katras atsevišķās tēmas ietvaros. Ir jākonstatē, ka sabiedriskā medija fokuss pārskata periodā vairāk bija koncentrēts uz mazākumtautību reprezentāciju LSM saturā, tomēr etniskā piederība vai valodas lietojums ģimenē nav vienīgais sabiedrības struktūras raksturojums. Atšķirīgās intereses, vērtību priekšstati, politiskās pārliecības, uzskati, pieņēmumi, mērķi veido daudz sazarotāku sabiedrības grupu sistēmu, katrai no kurām mēdz būt atšķirīgs viedoklis vienā un tai pašā jautājumā, un katra no šīm grupām kā sabiedrības daļa pamatoti vēlas redzēt sabiedriskā medija saturā sava īpašā skatpunkta pietiekamu reprezentāciju. Ņemot vērā šo sabiedrības dažādību un daudzveidību, ombuds iesaka:

1. Veidojot 2027. gada sabiedriskā pasūtījuma plānu, izdalīt viedokļu daudzveidības nodrošināšanu (iekļaujot dažādus skatpunktus, redzējumus, ne tikai dažādas sabiedrības struktūras) kā atsevišķu LSM programmu un pakalpojumu satura mērķi, nosakot tā sasniegšanai nepieciešamos prioritāros uzdevumus un precīzus kritērijus regulāriem progresu mērījumiem.
2. Ņemot vērā, ka viedokļu daudzveidība galvenokārt ir skatāma nevis atsevišķas satura vienības ietvaros, bet programmā kopumā, rast veidu, kā vienkāršotas kontentanālizē veidā reģistrēt medijā pārstāvētos viedokļus sabiedrībai būtiskajos, plaši diskutētajos, polarizējošajos jautājumos (izveidojot kritērijus viedokļu daudzveidības atspoguļojumam). Šāda regulāra satura uzskaitē un analīzē, kas papildinātu jau esošos LSM sabiedriskā pasūtījuma integrētā satura uzskaites rādītājus, ļautu operatīvi izsekot, vai tās saturā tik tiešām ir pārstāvēta sabiedrībā pastāvošā viedokļu daudzveidība, vai kādas sabiedrības daļas intereses nav kļuvušas par dominējošām sabiedriskā medija saturā uz citu sabiedrības daļu rēķina, vai sabiedriskais medijs joprojām ir visas sabiedrības medijs.

Ombuda **četri prioritārie uzdevumi** – (1) satura kvalitātes uzraudzība, (2) medijpratības veicināšana, (3) atgriezeniskās saites nodrošināšana un (4) viedokļu daudzveidības nodrošināšana sabiedriskā medija saturā – ir savstarpēji saistīti. Jo kvalitatīvāks un daudzveidīgāks būs sabiedriskā medija saturs, kurā katrs auditorijas segments atradīs sava

skatpunkta pārstāvniecību, jo dziļākā būs auditorijas izpratne par sabiedriskā medija mērķiem, funkcijām un darbības principiem. Jo retāk LSM no savas auditorijas saņems kritisku atgriezenisko saiti, tā vietā nākot pozitīvajai atbildes reakcijai (novērtējums, atzinības izteikšana un uzslava), attiecīgi šīs atbildes kalpos kā motivācijas avots, lai mērķtiecīgi turpinātu iesākto darbu sabiedrības interesēs.

Ziņojumā izmantotie dokumenti un informācijas avoti

1. Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” 2025. gada stratēģiskā ietvara un sabiedriskā pasūtījuma plāna atskaite
2. Sabiedriskā pasūtījuma izstrādes, uzskaites un izpildes uzraudzības kārtības nolikuma pielikums “Iekšējās kvalitātes vadības sistēmas plāns un izpilde”
3. Valsts SIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” stratēģiskais ietvars un plāns sabiedriskā pasūtījuma izpildei 2025. gadā
4. VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālās vadlīnijas
5. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/319096-sabiedrisko-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-un-to-parvaldibas-likums>.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU